

құрамындағы жеке операцияларды бөліп көрсетуге тырыстық. Әрі қарай, оқыту процесінде бастауыш сынып оқушыларының реттеуші әрекеттерін қалыптастыру ерекшеліктеріне қарастыру керек, себебі бұл педагогикалық құралдар мен жағдайларды таңдауды негіздеуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1. Бершадский, М.Е., Гузеев, В.В. Дидактические и психологические основания образовательной технологии. / М.Е. Бершадский, В.В. Гузеев. – М.: Центр «Педагогический поиск». – 2003. – 256с.
2. Воронцов, А.Б. Педагогическая технология контроля и оценки учебной деятельности. Образовательная система Д.Б. Эльконина – В.В. Давыдова. / А.Б. Воронцов. – М.: Рассказовъ, 2012. – 303с.
3. Как проектировать универсальные учебные действия. От действия к мысли: пособие для учителя / А.Г. Асмолов, Г.В. Бугрменская, И.А. Володарский и др.; под ред. А.Г. Асмолова. – М.: Просвещение, 2015. – 152с.
4. Зимняя И.А. Педагогическая психология: Учебник для вузов. / И.А.Зимняя. - М.: Логос. – 2004. – 384с.
5. Оценка достижения планируемых результатов в начальной школе. Система заданий. В 2 ч. Ч.1./ М.Ю. Демидова, С.В. Иванов, О.А. Карабанова и др.; под ред. Г.С. Ковалевой, О.Б. Логиновой. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 2010. – 215
5. Репкина, Г.В., Заика Е.В. Оценка уровня сформированности учебной деятельности/ Г.В.Репкина, Е.В.Заика. – Томск: Пеленг, 2013. – 61 с.
7. Моросанова, В.И. Индивидуальный стиль саморегуляции: феномен, структура, функции в произвольной активности человека / В.И. Моросанова. – М.: Наука, 1998. – 192 с.
8. Селевко, Г.К. Технологии развивающего образования. – М.: НИИ Школьных технологий, 2015. - 192с.

Ертай Н.

Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті

КЕРІ ОҚЫТУ ЖӘНЕ ОНЫҢ ДӘСТҮРЛІ ОҚЫТУДАН АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ

Аннотация. Мақалада аралас оқыту формасының ең танымал болып табылатын түрі – төңкерілген оқыту технологиясына жайлы мәлімет беріледі. Оқытудың дәстүрлі және «төңкерілген» тәсілдері салыстырылып, «төңкерілген» оқытудың дәстүрлі оқытудан айырмашылығы, технология ерекшеліктері, кемшіліктері талданады.

Кілт сөздер: «төңкерілген оқыту», төңкерілген сынып, аралас оқыту, оқыту технологиясы, дәстүрлі оқыту.

«Төңкерілген» сабақ әдісінің мәнін дұрыс түсіну үшін алдымен аралас оқыту терминімен танысу керек. Аралас оқыту дегеніміз - күндізгі және электрондық оқыту формаларының үйлесімі жағдайында жүзеге асырылатын білім беру технологиясы. Бұл дәстүрлі сынып-сабақ жүйесі мен заманауи цифрлық білім берудің араласуы. Аралас оқыту формасының ең танымал болып табылатын түрі – төңкерілген сынып.

«Төңкерілген сынып» - бұл сандық құралдардың мүмкіндіктерімен кеңінен танымал болған инновациялық оқыту сценарийі. Оның дәстүрлі сценарийден айырмашылығы - теориялық материал сабақ басталғанға дейін өздігінен зерттеледі (әдетте ақпараттық және коммуникациялық технологиялар арқылы: бейне дәрістер, аудиолекциялар, интерактивті материалдар және т.б.), ал сабақта бос уақыт проблемаларды шешуге, ынтымақтастыққа, оқушылармен өзара әрекеттесуге, білім мен дағдыларды жаңа жағдайда қолдануға бағытталған және оқушылардың жаңа оқу өнімін жасауына [1].

Басқаша айтқанда, «төңкерілген» оқыту аралас оқытудың бір түрі болып табылады, ол әдеттегі үй тапсырмасының орнына оқушылар алдын-ала дайындалған, оқытушы әзірлеген немесе интернеттегі дереккөзден таңдаған теориялық материалды өз бетінше өтетіндей етіп қалыпты сыныпты «айналдыруға» мүмкіндік береді, ал барлық аудиториялық уақыт практикалық тапсырмаларды бірлесіп орындау үшін қолданылады. Шетелде оқытудың осы үлгісімен айналысатын

әріптестер жоғарыда аталған шарттарды сыныптағы үй тапсырмасын шешумен салыстырады. Демек, әдістеменің метафоралық атауы – «төңкерілген сынып».

«Төңкерілген» оқытудың дәстүрлі оқытудан айырмашылығы неде?

Бұл айырмашылық ең айқын болуы үшін алдымен төңкерілген сыныптың шекаралары дәстүрлі шекарадан кеңірек екеніне назар аудару керек. Дәстүрлі тәсілдің әдеттегі сұлбасы оқытудың «төңкерісі» кезінде бұлыңғыр болады. Мұны түсіну маңызды, әйтпесе төңкерілген сынып болмайды, оның орнына сынып пен үй тапсырмасы ауыстырылған техникалық өзгеріс болады.

Сонымен, оқытудың дәстүрлі және «төңкерілген» тәсілдерін салыстырайық (1-кесте).

1-кесте. Дәстүрлі және төңкерілген тәсілдер.

Критерий	Дәстүрлі сабақ	«Төңкерілген» сабақ
Оқушының рөлі	Пассивтілік, бастама мен тілектің болмауы дербес оқу іс-әрекеті. «Тыңдаңыз, есте сақтаңыз, ойнатыңыз» схемасы бойынша жұмыс. Оқушылардың мотивациясының төмендігі	Оқушылардың оқу процесіне қатысуы. Оқу үшін жауапкершілік. Оқу процесінің барлық қатысушыларымен өзара әрекеттесу. Мағыналы оқыту. Өзінің оқу үдерісі үшін жауапкершілік
Оқытушының рөлі	Білімді беру, сыныпта тәртіп пен тәртіпті сақтау, оқушылардың білімін бақылау.	Оқу жағдайын құру, оқушылардың оқу жауапкершілігін, сыныппен сенімді қарым-қатынасын қалыптастыру.
АКТ	Оқытуда технологиялар мен веб-құралдарды пайдалану	АКТ арқылы жұмыс әдістері мен формаларын өзгерту.
Қолданылатын әдістер	Ақпарат мұғалімнен оқушыға беріледі.	Оқушылар бірлескен жұмыста білімдерін молайтады.
Оқу процесін құру	Оқу сабағында оқушылар мұғалімнің түсіндірмелерін тыңдайды. Мектептен кейін үйге келгенде олар үй тапсырмасын өздігімен орындайды, көбінесе сәтсіз, себебі олар керек анықтамасұрай алмайды.	Жаңа тақырып бойынша оқу материалымен танысу (бейнені қарау, параграфты зерттеу, оқушылардың АКТ арқылы бірлескен жұмысы), ал сыныпта проблемаларды шешу және білім мен дағдыларды жаңа жағдайда қолдану.
Үй тапсырмасына көзқарас	Мұғалім оқушыларға сұрақтар қояды (кейде бағалау үшін)	Оқушылар мұғалімге сұрақтар қояды.

Сабаққа дәстүрлі көзқарастың басты мәселесі – «оқушылар сыныпта жаңа ақпаратқа жиі назар аудармайды, үйде көмектесе алатын ешкім жоқ. Сол себепті сабақта оқушылардың мазасыз жағдайы үдеп, үй тапсырмасына жауап бергісі келмеуі және т.б.». Сабақты «төңкерілген» оқыту әдісімен ұйымдастырған жағдайда, осы мәселелермен бетпе-бет келу біртіндеп жоғалады.

«Төңкеріске» байланысты бірқатар проблемаларды болдырмау үшін дәстүрлі сыныптан төңкерілгенге көшу біртіндеп жүзеге асырылады. Мұғалімге оның рөлі «сабақ өткізу», білім беру, содан кейін білімді тексеру емес екенін түсіну маңызды. Оның рөлі оқушылардың өзіндік танымдық-зерттеу қызметі үшін оқу жағдайын жасау болып табылады. Мұндай жағдайда олар өздерінің оқуына жауапты болады. Бұл кезде сынып төңкерілген деп санауға болады [9].

«Төңкерілген» сабақтың принциптері (технология ерекшеліктері)

«Төңкерілген оқыту» білім беру процесіне тығыз ынтымақтастық пен бірлескен үлес пайдасына озық позицияларын тапсыратын оқытушылардың рөлін өзгертуді көздейді [2].

Аралас оқытудың бұл моделінің мәні-оқушыларды сабақтағы белсенді іс-шараларға тарту, сондай-ақ олардың білім алу тәуелсіздігін арттыру.

«Төңкерілген сынып» режимінде жұмыс істеген кезде білім алушының жауапкершілігінің үлесі артады, оның жеке ерекшеліктерін (белсенділігі, жауапкершілігі, бастамашылығы) және мета-пәндік дағдыларын (өзін-өзі ұйымдастыру, уақытша ресурстарды басқару) дамыту ынталандырылады [10].

«Төңкерілген» оқыту форматында оқушыларды сабақтағы нақты іс-әрекетке барынша тартуға қол жеткізуге болады. Шынында да, өз жетістігіңізді арттыру үшін үй тапсырмасы мен сабақтағы жұмыстың мазмұнын түсіну қажет. Мұнда оның сабақтағы жетістігі оқушының жауапкершілігіне байланысты болады.

Оқытудың осы түрін ұйымдастыру үшін оқушыларда Интернетке шығатын үйдегі жеке компьютердің болуы міндетті. Бірақ мұндай мүмкіндіктің болмауы әдістеменің теріс жағына айналмайды. Бұл жағдайда мектепте қарау мүмкіндігі қамтамасыз етіледі немесе оқуға қажетті ақпараттың баспа нұсқасы жасалады. Егер оқушылардың үйінде Интернетке қол жетімділік болмаса, онда мектепте көру мүмкіндігі қамтамасыз етіледі.

Мұндай білім беру сценарийі оқушыларға материалды ыңғайлы уақытта және өз қарқынымен игеруге, сонымен қатар уақыт шектеулері туралы ойланбастан теорияны бірнеше рет зерттеуге мүмкіндік береді.

Ынталы оқушы жаңа материалды түсіну үшін түсіндірмені қанша рет қайталап тыңдағысы келсе, сонша тыңдай алады. Сонымен қатар, ол оқулыққа және қосымша ресурстарға жүгіне алады...мұғалім бұл бейнеге оқу материалын игеруді бақылау үшін бір-екі сұрақ немесе шағын тест қосады. Балалардың жауаптары бойынша ол жаңа материалды түсіну деңгейін көреді [3].

Бұл технологияның тиімділігінің тағы бір маңызды шарты-үй тапсырмасын орындау барысында мұғаліммен «кері байланысты» қамтамасыз ету [4].

Әрине, оқушы тарапынан үй тапсырмасын орындау кезінде сұрақтар туындауы мүмкін, өйткені олар теориялық материалды «төңкерілген сабақ» форматында өздігінен оқиды. Бірақ бұл ешқандай жағдайда технологияның кемшілігі деп санауға болмайды, өйткені оқушылар тарапынан туындайтын сұрақтар тізімі танымдық белсенділікті дамытудың керемет ынталандырушысы болады.

Бұл «төңкерілген» оқытудың ерекшелігі. Мұнда теория бойынша сұрақтарға оқушы жауап бермейді, ал оқытушы мен сабақтағы жұмыс бірлесіп өтеді. Шексіз сұрақтар қою және жедел жауап алу және мұғаліммен диалогқа түсу мүмкіндігі- бұл «төңкерілген» оқыту технологиясының қозғалтқышы.

Білім берудің осы моделінде жұмыс істеген кезде сабақ уақыты материалды есте сақтауға емес, тереңірек түсінуге және талдауға кетеді. Бүкіл сыныпқа ақпарат берудің қажеті жоқ, егер олар түсінуде қиындықтар туындаса, мұғалімге жеке оқушыларға немесе шағын топтарға көбірек көңіл бөлуге мүмкіндік береді.

Оқу сабақтары кезінде оқытушының рөлі – жаттықтырушы немесе кенесші ретінде әрекет ету, оқушыларды өз бетінше зерттеуге және бірлесіп жұмыс істеуге шақыру [5].

Төңкерілген сыныптардың құндылығы – ол топтық сабақтар үшін оқу уақытын пайдалану мүмкіндігіндегі. Оқушылардың қабілеттері мен білім деңгейін ескере отырып, мұғалім әртүрлі микро топтарға әртүрлі тапсырмалар дайындайды.

Осы кезде кейбір ынталы оқушылар топтары үшін оқытушы оқытудың зерттеу әдісін ұсына алады, ал кейбір оқушылар үшін оқытудың жеке түрлерін қолдана алады. Педагогикалық орындылығына қарай мұғалім сыныпты әмбебап оқу іс-әрекеттерінің қалыптасу дәрежесі (ӘОӘ), пәнді оқудағы мотивация деңгейі және т.б. бойынша бөледі.

Білім алушылар тек дайындық деңгейі бойынша ғана емес, сонымен қатар көруді, оқуды немесе жазуды ұнататындар үшін шағын топтарға бөлінуі мүмкін. Алдымен сіз олардың ең дамыған дағдыларын пайдалануыңыз керек: шартты "оқырмандар" бірге кітап оқуға отырады, "Жазушылар" кейбір жазбалар жасайды, ал визуалды мазмұнды ұнататындар бейнелерді көреді. Содан кейін басқа қабілеттерді дамытуға тырысу керек: топтарды жылжытуға болады, осылайша балалар ақпаратты ойлау мен қабылдаудың басқа перспективаларын ашады [6].

Бұл жағдайда оқушылар дәрістің мазмұнын талқылай алады, білімдерін тексере алады және практикалық іс-әрекетте бір-бірімен әрекеттесе алады. Сондай-ақ, оқушыға тапсырмалардың нысаны мен мазмұнын таңдау мүмкіндігі беріледі. Сыныпта оң баға алуға деген ұмтылыс үйдің теориялық материалын зерттеуге қосымша мотив тудырады. Осылайша оқыту әлдеқайда тиімді.

Оқушыларға кеңес беру және бақылау барысында мұғалім материалдың қаншалықты игерілгенін түсінеді және тақырып бойынша әрі қарай жылжиды.

«Төңкерілген» оқыту әдіскерлері сабақты «төңкеру» әрекетіндегі негізгі сәтсіздіктерді елемеудің маңыздылығын атап өтеді. Дәстүрлі сабақты жоспарлауға дағдыланған мұғалімге жаңашыл мұғалімдер үшін сабақтың сәтсіздігі болып көрінетін нәрсе сыни тұрғыдан қабылданбауы керек.

Төңкерілген сабақ идеясын қолданатын бірқатар мұғалімдер оқушының жетістіктерін бағалау тәсілін де өзгертті: олар сәтсіздік көңіл-күйді түсіріп, теріс баға қоюға себеп болады деп санамайды. Олар теріс нәтиже де жетістік деген көзқарасты ұстанады. Ешқандай қателіктер жіберместен ештеңе үйрену мүмкін емес. Жаңа тәсіл қателіктер мен сәтсіздіктерді нақты жетістіктерге апаратын жол ретінде қарастырады. Бұл тәсілді қолдаушылардың ұраны- «ең үлкен қателік — қателесуден қорқу». Сонымен қатар, олар төңкерілген сабақ тек оқу ретін өзгерту ғана емес, сонымен қатар өздерінің педагогикалық әдістерін қайта қарау деп санайды [7].

Технологияның кемшіліктері. Бұл әдісті талдай отырып, әдетте артықшылықтарды баса айтуға болады. Алайда, «төңкерілген» оқыту технологиясын қолдану жағдайында кездесетін кемшіліктерді бөліп көрсетсе, олар төмендегідей:

1. Компьютер алдында көп уақыт өткізу.
2. Интернетке қол жеткізудің тең емес мүмкіндіктері. Компьютер немесе басқа құрылғы оқушы үшін еркін қол жетімді болуы керек, бұл, өкінішке орай, әрқашан мүмкін емес.
3. Кейде Интернет желісінің жұмыс жасамай қалуы, сондықтан дайындық кезінде сабақтың «қағаз» нұсқасын дайындау қажет.
4. Егер оқушыда мәселе туындаса, ол сол сәтте мұғалімге сұрақ қоя алмайды.
5. Әр оқушы үй тапсырмасын орындай бермейді.
6. Бейнесабакты көрмеген оқушылар сабаққа қызығушылық танытпайды.
7. Оқытудың жаңа түріне оқушыларды дайындау қажеттілігі.
8. Мұндай сабақ құрылымына үйренудің қиыншылығы.
9. Сабақтың «төңкерісі» бірден оң нәтиже бермейді.
10. Мұғалімге үлкен жүктеме артылады, жауапкершілік жүктеледі.
11. Сабақты дайындауға және өткізуге көп уақыт кетеді.
12. Мұғалім АКТ технологиясын жақсы меңгеруі керек. Сондықтан оқытудың бұл моделі барлық мұғалімдерге жарамайды.
13. Топтық жұмыс технологиясын меңгеру керек.
14. Көбінесе әкімшілік тарапынан қолдауболмауы мүмкін.
15. Ата-ана тарапынан датүсінбеушіліктің туындауы.
16. Мектепте қажетті жабдықтармен жеткіліксіз жабдықталуы [8].

Қазіргі мұғалімге білім беру стандартында нақты белгіленген бірқатар талаптар қойылады, ол қазіргі оқушыға қойылып отырған талаптарға сәйкес келуі керек. Дегенімен, «төңкерілген» оқытудың барлық кемшіліктерін түзетуге және ескертуге болады.

Сайып келгенде, технологияны іске асырудың сәттілігі кемшіліктерге қарағанда артықшылықтардың басым болуын емес, дайындық кезеңіндегі мұғалімнің өлшенген көзқарасын және оның іске асыру процесіне деген қызығушылығын, күштарлығын анықтайды.

Әдебиеттер:

1. Курвитс М. Что такое перевернутый класс и в чем его отличия от традиционного. <http://marinakurvits.com/perevernutii-klass/>
2. Ищенко А. «Перевернутый класс» - инновационная модель обучения. http://www.ug.ru/method_article/876
3. Ремизова Е. Г. «Реализация методики смешанного обучения по модели «перевернутый класс» на уроках информатики». <http://msk.ito.edu.ru/2014/section/229/94840/>
4. Тихова М. А. Методические рекомендации по реализации современной технологии «Перевернутый класс» в дополнительном образовании /Сост. М.А. Тихова – СПб.: ГБУ ДО ДДЮТ «На Ленской», 2017.
5. 7 вещей, которые необходимо знать о «перевернутом обучении». <https://library.educase.edu/resources/2012/2/7-things-you-should-know-about-flipped-classrooms>
6. Первые шаги по организации перевернутого класса. http://kolesnikovalud.ru/index/perevjornutyj_klass/0-203
7. Есмагулова Г.С. Использование облачных технологий и систем мгновенного обмена сообщениями инновационной модели обучения «перевернутый класс» уроков познания мира. <http://zkoipk.kz/ru/smartconf2017/3-section/3559-conf.html>
8. Технология «Перевернутый класс» /Nachalka.com-2016.-<http://www.nachalka.com/node/7641>